

THẦY TÔI

Người thủ lĩnh Thanh niên Tiền phong

• TỎ DỤ

Đ/c Trần Văn Khéo (1909 - 1971)
Thủ lĩnh Thanh niên Tiền phong,
Tổng thư ký Ủy ban Dân tộc Giải phóng
tỉnh Cần Thơ

Ở Cần Thơ nhiều người biết tên ông Trần Văn Khéo.

Những người già còn sống, tuổi trên dưới bảy tám mươi thì còn nhớ và biết được ông giáo Khéo hồi năm 1945 đã làm thủ lĩnh Thanh niên Tiền phong, là người của Việt Minh, của Ủy ban khởi nghĩa đã cùng lãnh đạo và cùng với đồng bào giành lại chánh quyền từ tay Nhật bốn.

Sử (tính Cần Thơ) viết rằng :

...Sau khi Hà Nội, Huế cướp chính quyền thành công, Xứ ủy Nam bộ quyết định ngày 25 tháng 8 năm 1945 khởi nghĩa ở Sài Gòn... Ngày 23 tháng 8 năm 1945 Tỉnh ủy Cần Thơ họp phân tích tình hình bàn kế hoạch khởi nghĩa và cử một phái đoàn tham gia khởi nghĩa ở Sài Gòn để rút kinh nghiệm về vận dụng cho tỉnh nhà. Đoàn gồm các đồng chí :

- Hồ Bá Phúc (đại diện Đảng Cộng sản).

- Trần Văn Khéo (Thủ lĩnh Thanh niên Tiền phong).

- Nguyễn Văn Chúc (đại diện Đảng Cộng sản).

- Tú tài Thiệu (đại diện Hòa Hảo).

Sau khi cướp chính quyền thành công ở Sài Gòn, đoàn Cần Thơ quay về... đến 9 giờ sáng ngày 26 tháng 8 mới về đến thị xã. Cuộc khởi nghĩa giành chính quyền ở Cần Thơ diễn ra nhanh gọn, đạt thắng lợi trọn vẹn. Ủy ban Hành chánh tỉnh được thành lập do đồng chí Trần Văn Khéo làm chủ tịch...

Bấy nhiêu đồng ghi trong lịch sử tỉnh nhà như vậy nhưng thực tế cuộc sống bấy giờ vô cùng sôi động. Cả nước bùng bùng khí thế đứng lên lật đổ chánh quyền tay sai của Nhật. Gần một trăm năm dân ta bị cai trị hết Pháp rồi tới Nhật. Dân tình đang đói kém, rách rưới, bệnh tật như nghẹt thở, giờ có dịp vùng lên giành độc lập tự do thì bút mực nào tả hết được khí thế long trời lở đất này. Ai đã từng sống qua thời buổi ấy bây giờ nhắc lại vẫn thấy như mình sống lại thời trai trẻ oai hùng "đã đứng lên đập vỡ "sông núi".

Tưởng cũng nên tìm hiểu phong trào Thanh niên Tiền phong do ai tổ chức lãnh đạo và đã đóng góp gì trong công cuộc giành lại

chánh quyền trong Cách mạng Tháng Tám ở Nam bộ, sử chép rằng :

"...Giữa năm 1945, chính quyền Nhật ở Nam Kỳ yêu cầu bác sĩ Phạm Ngọc Thạch đứng ra tổ chức Thanh niên Tiền phong; Xứ ủy Nam kỳ lợi dụng tình hình này để tập hợp thanh niên chuẩn bị cho cuộc Tổng khởi nghĩa Tháng Tám..."

Tại Cần Thơ, đồng chí Trần Văn Khéo là người có uy tín trong giới trí thức, thanh niên học sinh nên được Tỉnh ủy chọn làm thủ lĩnh Thanh niên Tiền phong và giáo sư nông nghiệp Nguyễn Đăng làm Tổng thư ký... Ngày 20 tháng 6 năm 1945 lễ ra mắt thủ lĩnh Thanh niên Tiền phong ở Cần Thơ đã thành công tốt đẹp...". Với cương vị người thủ lĩnh - ông Khéo hoạt động không mệt mỏi cho công tác thanh niên, tìm nhiều biện pháp thu hút đông đảo thanh niên vào tổ chức... Ông mở nhiều lớp huấn luyện ở Tham Tướng, Cái Răng, Bình Thủy, Ô Môn... giáo dục tinh thần dân tộc, lòng yêu nước, chí làm trai, thanh niên phải có bản phận với núi sông... Hình thức sinh hoạt rất phong phú, ngoài mặc đồng phục, luyện tập võ nghệ còn có bài hát riêng, "Tiếng gọi thanh niên", "Lên đường", "Hội nghị Diên Hồng", "Bạch Đằng giang", "Xếp bút nghiên", thanh niên tiền phong làm tốt công tác xã hội, giữ trật tự trị an..."

Lúc bấy giờ đã học xong lớp nhứt "xê" (cour supérieur C) trường Tiểu học Nam, nơi mà thầy Khéo đã dạy, tôi về làng quê Thường Thạnh, vùng Cái Muồng, Cái Chanh. Hết hè sang thu bỗng nghe đồn có giấy mời tất cả thanh niên trai tráng ra Cái Chanh họp lập đoàn Thanh niên Tiền phong. Tôi đi theo cha tôi ra cuộc hội. Được biết thanh niên phải được tổ chức để tập luyện đi canh gác, bảo vệ làng xóm. Cờ của TNTP màu vàng

ngôi sao đỏ. Đồng phục là quần soóc xanh, sơmi trắng, đội nón bàng rộng vành, tay cầm một gậy tầm vông. Làng tôi còn khuyến khích mang thêm cuộn dây thừng và cái dao găm khi đi canh gác, hội họp. Ở thành phố còn thêm đôi giày vải trắng. Chỉ có người thành phố mới sắm đủ đồng phục còn dân trong làng chỉ đi chân không, quần đùi áo cụt là tốt lắm rồi. Bởi lúc bấy giờ kinh tế kiệt quệ, dân tình đói kém, thiếu thuốc, thiếu dầu, thiếu vải, chịu cảnh "quần bò áo bố" sống chờ đợi nghệt thở ai cũng mong có sự đổi đời.

Từ nào đến giờ, thanh niên ta chưa được vào một tổ chức nào cả, chỉ nghe nói mấy người Cộng sản có tổ chức bí mật chống Pháp. Nay công khai vào được một tổ chức Thanh niên Tiền phong, ai cũng hồ hởi phấn khởi tuy chưa hiểu cách mạng là gì, chỉ biết sắp tới sẽ đi lật đổ chánh quyền của Nhật, ta làm chủ nước ta.

Khi được biết thủ lĩnh Thanh niên Tiền phong (TNTP) là Thầy Khéo, tôi lại càng mê thích tổ chức này. Tôi cùng các bạn thiếu niên khác tập đi đứng như thanh niên với súng cây tự làm. Nhớ một hôm, có chiếc tàu chở các anh TNTP mặc đồng phục, đăng mũi tàu có cắm cờ vàng sao đỏ. Chúng tôi chạy ra mé sông chào các anh theo kiểu thống nhất, bàn tay trái đưa vào nách, khuỷu tay co lại, lòng bàn tay đưa về phía trước. Họ hát các bài hát rất hay, có đàn đệm theo. Chúng tôi cùng hát và chạy theo tàu một đoạn đường vui mừng hết sức, cảm thấy như họ là "người của mình".

Chẳng bao lâu sau nghe nói ở ngoài thị xã Cần Thơ có biểu tình giành chánh quyền do Việt Minh và TNTP đứng đầu.

Về sự kiện này lịch sử cách mạng tỉnh ghi :

...Sáng sớm ngày 26 tháng 8 năm 1945 tại Sân vận động tỉnh lỵ (nay là chỗ hội trường Cửu Long) Cần Thơ diễn ra cuộc mít tinh lớn. Nhân dân thị xã và vùng chung quanh kéo về hình thành một lực lượng đông đảo, rầm rộ khí thế nổi dậy... tổ chức võ trang của Thanh niên Tiền phong sẵn sàng bảo vệ cuộc mít tinh.

Đọc diễn văn xong, đại diện Ủy ban giải phóng dân tộc hướng dẫn lực lượng quần chúng tuần hành trên đường phố cuối cùng tập trung tại dinh Xã Tây (nay là trụ sở Ủy ban nhân dân thành phố Cần Thơ trước đây) buộc tỉnh trưởng Lưu Văn Tào ra trình diện, đồng thời phải bàn giao chính quyền cho nhân dân... Ủy ban Giải phóng Dân tộc tỉnh tuyên bố bãi bỏ các thuế khóa thực dân, tịch thu toàn bộ cơ sở vật chất của đế quốc... ân xá tù nhân đồng thời kêu gọi mọi người ủng hộ giúp đỡ chính quyền...

Bắt đầu từ Tháng Tám lịch sử ấy, chính quyền cách mạng non trẻ của chúng ta lãnh đạo toàn dân đi vào cuộc kháng chiến gian khổ và anh dũng chống bọn đế quốc Pháp xâm lược cho đến thắng lợi bằng "chiến thắng trận Điện Biên Phủ" năm 1954.

Thầy tôi, ông Trần Văn Khéo là một trí thức yêu nước, tiến bộ sớm. Ông chịu ảnh hưởng của các phong trào cách mạng chống Pháp từ những năm 30-31, 33-36. Năm 1936 ông đã đứng vào hàng ngũ Đảng Cộng sản Đông Dương. Ông hoạt động trong hàng ngũ giáo chức, công chức, trí thức Nam bộ, chủ yếu là ở Cần Thơ.

Với trình độ giác ngộ tiến bộ, với tính cương trực "ngang ngang" ông dạy môn sử chúng tôi rất thích. Ông hay chêm thêm ý ngoài bài giảng với giọng mỉa mai, châm biếm kẻ mạnh hiếp yếu hoặc chia vào bọn xâm lược phương Bắc, phương Tây. Tôi còn nhớ rõ một lần giảng về Tây Sơn - Nguyễn Ánh ông nói : Người ta kêu giặc Tây Sơn chớ thiệt ra Quang Trung Nguyễn Huệ là một anh hùng. Lúc bấy giờ, chúng tôi còn non nớt, chưa hiểu hết các thâm ý của thầy đã lồng vào các bài giảng để giác ngộ học trò mình. Chúng tôi chỉ cảm thấy thích thầy nói chuyện ngoài bài, có khi ngược lại sách giáo khoa; và nhớ lâu những điều thầy nói. Sau này kiểm lại, chúng tôi kể nhớ chuyện này, người nhớ chuyện nọ về thầy và đa phần chúng tôi đều đi vào bùng biển tham gia kháng chiến.

Ông Khéo cũng có đi tập kết ra Bắc, công tác tại thư viện quốc gia và được Hội đồng hương phân công viết lịch sử Đảng bộ Cần Thơ. Ông bị bệnh và qua đời sớm, mới vào tuổi 62, năm 1971.

Sau giải phóng, một học trò cũ đã nhân chuyển đi công tác ra Bắc bốc mộ thầy đem về nghĩa trang liệt sĩ tỉnh nhà. Hàng năm cứ đến ngày 20 tháng 7 chúng tôi ra viếng mộ thầy rồi về nhà tôi cúng giỗ tưởng nhớ thầy và nhắc chuyện hồi còn đi học, nhớ thầy "một con người trong cuộc đời trải qua bao thăng trầm nhưng vẫn luôn giữ vẹn tấm lòng trung kiên với Đảng với dân".

T.D